

poni deberet, defecissent et latinis consentientes repente tamquam traditionem apostolicam suae Ecclesiae transmissam praedicare et in usum inducere coepissent sacramenta septenario antea incognito numero? Negari quidem non potest, theologos graecos de sacramentis sribentes Simonem Thessalonicensem, Gabrielem Philadelphensem cum aliis, ipsumque auctorem « Confessionis orthodoxae, » de qua supra diximus, quoad methodum et expositionem scientificam ex theologis scholasticis latinis multum profecisse; at haec subsidia ex latinis non alia ratione adsciverunt, nisi quod cum dogmate sua communioonis doctrinam, quam repererunt penes theologos latinos, viderunt plane consentientem.

Porro rationes expositae omnes aequa valent etiam quoad alias communiones orientalium sive Nestorianorum sive Monophysitarum; neque enim isti post factam separationem sive a Graecis sive a Latinis hoc dogma ubique terrarum in Syria, Chaldaea, Armenia, Aegypto in suam doctrinam et praxim postliminio suscepisse credi possunt. Ergo ille consensus qui circa numerum sacramentorum penes omnes has communiones tum inter se tum cum Ecclesia catholica nunc exstat, iam idem exstitit tempore Cerularii saec. XI, tempore Photii saec. IX, tempore Dioscori, Eutychetis, Nestorii saec. V.

III. Hisce positis 1°. sponte sese offert argumentum etiam *historicum*, ad necessariam illationem traditionis apostolicae. Neque enim talis consensus omnium Ecclesiarum orientis et occidentis inde a V. iam saeculo in tale dogma practicum et quotidianae applicationis in publico cultu et usu omnium fidelium, historice intelligi potest inductus per innovationem, quin innovationis, quomodo acciderit, ulla exstet memoria; atque adeo huius consensus origo esse nulla alia potest, quam primitiva institutio ipsius Christi fundatoris Ecclesiae et traditio ab Apostolis Ecclesiis transmissa, quam traditionem etiam diserte omnes sicut occidentales ita orientales tamquam fundamentum ac rationem huius suae professionis testantur. « Ecquid verisimile est, ut tot ac tantae (Ecclesiae) in unam fidem erraverint? Nul-

lus inter multos eventus est unus exitus; variasse debuerat error doctrinae Ecclesiarum. Ceterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum sed traditum » Tertullian. Praescript. c. 28.

Sequitur 2°. suppositis principiis de traditione catholica alibi demonstratis, multo adhuc evidentius argumentum *theologicum*. Ex multis saltem saeculis constans est et universalis fidei professio et consensus Ecclesiae catholicae doctrina et praxi manifestatus, solemnibus etiam declarationibus definitus, *septem esse sacramenta*, et unumquodque ex his septem esse vere et proprio sacramentum ad hominum sanctificationem divinitus institutum. Atqui talis fidei consensus in Ecclesia catholica ex promissionibus divinis est per directionem et assistentiam Spiritus Sancti prorsus infallibilis in credendo et docendo. Ergo dogma tali fidei consensu creditum certo continetur in deposito revelationis ac proinde, quoniam revelatio catholica per Christum ipsum et per Spiritum Sanctum in Apostolis est absoluta, talis consensus est criterium infallibile traditionis ab Apostolis derivatae (1).

Quamvis igitur positiva testimonia ad demonstrandum eundem consensum usque ad antiquissima tempora et ad aetatem apostolicam non suppeterent; imo quamvis (universim loquendo) constaret, dogma aliquod non quovis tempore fuisse eadem claritate, distinctione, definitione collustratum, sed aliquando nullo adhuc urgente adversario fuisse apud nonnullos ambiguum, in explicatione obscurius, usu magis quam diserta doctrina ac instanti praedicatione propositum ac retentum; subsequens tamen plenus consensus, quem diximus, sufficiens esset et certissimum criterium apostolicitatis doctrinae, atque argumentum infallibile, subsequentem maiorem claritatem, quae fere ex ipsa necessitate defensionis dogmatis oriri solet, p[re]a antecedente tranquilla

(1) Per se patet, catholicis plenissime sufficere vel solam definitiōnem Conc. Tridentini; sed hic polemice agitur adversus eos, qui Tridentini infallibilem auctoritatem non agnoscent; simulque modus inquiritur, quo praedicatio ecclesiastica ante Concilium se habuerit et traditio apostolica fuerit manifestata.

sed minus explicita minusque distincta fide non esse innovationem, sed sub assistentia Spiritus veritatis legitimam antiquitatis explicationem. « Multa quidem ad fidem catholicam pertinentia, dum haereticorum callida inquietudine exigitantur, ut adversus eos defendi possint, et considerantur diligentius, et intelliguntur clarius, et instantius praedicantur, et ab adversario mota quaestio discendi existit occasio » Augustin. Civ. Dei XVI. c. 2. n. 1. « Denique quid umquam aliud Conciliorum decretis enisa est (Ecclesia), nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur; quod antea lentius praedicabatur, hoc idem postea instantius praedicaretur; quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoloretur? » Vincent. Lirin. Common. n. 32. Ceterum quod ad praesens caput doctrinae de sacramentis adinet, ipsa ratio practica dogmatis et quotidiana celebratio ac perpetuus usus sacramentorum ex parte tum pastorum tum fidelium satis demonstrat, doctrinam *de existentia et veritate* singulorum sacramentorum numquam potuisse non esse in explicita fide et professione. Hoc tamen non impedit, quominus admitti possit per aetatum decursum distinctior explicatio quoad naturam et administrationem singulorum sacramentorum, et quominus admitti possit ac debeat pro temporum diversa conditione profectus aliquis in modo tractandi ac propoundingi doctrinam et in amplitudine ac claritate institutionis fidelium. Quare inepte eandem apud vetustos Patres ac apud recentiores theologos requireres tractationis methodum, multo etiam ineptius ex iis quae apud eos obscuriora sunt, inferres diversitatem non modi tantum sed etiam ipsius rei docendae. Haec animadversio quanti sit, clarius ex thesi sequenti apparebit.

Scholion. Quando iam constat, septem esse sacramenta a Christo redemptore instituta ad vitam supernaturalem generandam, confirmandam, nutriendam, restituendam, in ultimo agone purgandam, et defendendam, ad sanctificandam etiam naturalem societatis humanae propagationem, ad societatis supernaturalis gubernationem et sanctificationem per sacramenta et sacrificium; hac inquam institutione Chri-

sti iam supposita, facile in vita humana et sociali reperiuntur analogiae ad sufficientiam et congruentiam septenarii numeri sacramentorum, et ad divinam bonitatem et sapientiam in sacri huius cycli conclusione agnoscendam et laudandam. Habent huiusmodi analogias s. Thomas 3. q. 65. a. 1; s. Bonaventura 4. dist. 2. q. 3. et alii omnes theologi in h. l. Paulo aliter s. Bonaventura in Centiloquio P. 3. sect. 47. numerum sacramentorum componit cum necessitate triplici vitae christiana, ut sint « medicamenta vi- tiorum, adiuvamenta virtutum, armamenta militiae ».

THESIS XIX.

Explicatur modus connumerandi sacramenta penes ss. Patres.

« Quod vetusti Patres iis locis, quibus connumerationem aliquam sacramentorum instituunt, non septem sed tria vel quatuor et quidem constanter fere eadem recensere solent, id partim ex scopo peculiari patribus proposito, partim ex commoda sacramentorum distributione in duas veluti classes perficientium et medicinalium, partim etiam ex areani disciplina opportunam habet explicationem; non autem inde factum existimari potest, quod sacramenta reliqua veteribus fuerint incompta. »

Connumeratio aliqua sacramentorum reperitur apud Patres dupli diverso modo. Habent eam a) *per incidens* et ad exemplum nominando sacramenta aliqua manifesto circa scopum plenae enumerationis omnium. Sic Tertullianus unitatem humanae naturae ex anima et carne evincit inter cetera etiam ex sanctificatione per sensibilia sacramenta. « Caro abluitur ut anima emaculetur; caro ungitur, ut anima consecretur; caro signatur, ut et anima municietur; caro manus impositione adumbratur, ut et anima Spiritu illuminetur; caro corpore et sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur. Non possunt ergo separari in mercede, quas opera coniungit » Resurr. carn. c. 8. cf. Praescript. c. 40. S. Basilius demonstratus, non omnia dogmata totamque disciplinam christianam in Scripturis contineri, sed multa per solam traditionem esse con-

servata, in exemplum etiam adducit ritus aliquot sacramentorum. « Invocationis verba, cum conficitur *panis Eucharistiae et poculum benedictionis*, quis sanctorum in Scripturis nobis reliquit; neque enim his contenti sumus, quae commemorat Apostolus aut Evangelium... Benedicimus et *aquam baptismi*, et *oleum unctionis*, et insuper ipsum baptizatum; ex quibus Scripturis?.... Ipsam porro *unctionem olei* qui sermo scriptus docuit? » Basil. de Spiritu Sancto c. 27. n. 66. cf. Iob monachum apud Photium Biblioth. cod. 222. n. 18. p. 595. Similes numerationes sunt apud Augustinum saepius. Dum disputat e. g. de valore sacramentorum apud haereticos, solet ad hominem arguere ex valore eorumdem ministratorum intra Ecclesiam a peccatoribus. « Si ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem vel super *aquam baptismi*, vel super *oleum*, vel super *Eucharistiam*, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quae omnia tamen et fiunt et valent etiam per homicidas i. e. per eos, qui oderunt fratres, etiam in ipsa intus Ecclesia » Aug. de Bapt. V. c. 20. S. Isidorus agit de etymologia sicut aliorum nominum ita et nominis *sacramentum* et de sacramenti propria notione, non autem de sacramentorum numero. Unde ad definitionem propositis exemplis illustrandam adfert tria, quae omnibus essent nota utpote simul suscipi solita in prima ipsa initiatione christianorum, et quae ideo scopo auctoris sufficerent atque facile ab omnibus intelligerentur respondere definitioni propositae. « Sacramentum est in aliqua celebratione, quum res gesta ita fit, ut aliquid significare intelligatur, quod sancte accipendum est. Sunt autem sacramenta *Baptisma*, et *Chrisma*, *Corpus et Sanguis*. Quae ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum virtus divina secretius salutem eorumdem sacramentorum operatur; unde et a secretis virtutibus vel a sacris sacramenta dicuntur » Isidor. Etymologiar. 1. VI. c. 19. n. 39. 40. Ipsa Isidori verba transcriperunt Rhabanus Maurus de Institut. Clericor. 1. I. c. 24. et Paschiasius Radbertus de Corp. et Sang. Domini c. 3.

Alii Patres b) possent videri tractatum de sacramentis scripsisse, et proinde data opera voluisse ea numerare; habent enim tractatus et catecheses de sacramentis ad instruendos catechumenos iam « competentes (1) » vel neophytes iam initiatos baptismi, ut Ambrosius l. de Mysteriis; auctor II. de Sacramentis l. III. c. 1. 2. (inter Opp. Ambros.); Cyrillus Hieros. in Catechesibus mystagogicis; alio fine Dionysius de Eccles. Hierarch. c. 1-5, et ex Dionysio Theodorus Studita ep. ad Gregor. filium (Opp. Sirmondi T. V. p. 654.). Attamen sicut fieri vidimus ab illis prioribus, ita etiam hi posteriores illis locis fere non recensent nisi *Baptismum*, *Chrisma*, *Eucharistiam*, hisque addunt *Ordinationem* vel aliqui (Tertullianus, Augustinus) *manuum impositionem*, quo nomine apud orientales quidem Ordinatio ($\chiρωνία$) sed apud latinos aliquando *poenitentium Reconciliationem* significatur. Nihilominus tamen veteres Patres locis aliis, ubi opportunitas incidit, sacramenta etiam reliqua singulatim et seorsum spectata ita commemorant et ita describunt, ut manifesto intelligantur ea habuisse inter ritus diuinitus institutos ad christianorum sanctificationem atque adeo inter sacramenta proprie dicta, quod ut supra monui (th. XVIII.), in tractatibus de sacramentis singulis demonstrandum est.

Non igitur negari potest, methodum in explicandis sacramentis multum differre apud antiquos a modo et coordinatione doctrinae, ut sequentibus aetatibus proposita habetur et exulta tum in Conciliis et Constitutionibus ecclesiasticis tum in disputationibus theologorum. Huius diversitatis ratio ad pleniorem traditae doctrinae intellectum nobis inquirenda est.

Quomodo factum est, ut nullus exstet veterum Patrum tractatus complectens omnia *septem sacramenta*, immo ut in tractatibus consulto scriptis ad institutionem de re sacramentaria comprehendantur tria solum aut quatuor Ba-

(1) De distinctione in quatuor gradus in *Audientes*, *Substratos*, *Competentes*, *Electos* seu, quae frequentior est, in *Catechumenos* (*Audientes* et *Substratos*) ac *Competentes* (*Competentes* et *Electos*) vide Card. Bona Rerum liturgie. 1. I. c. 16. §. 4. T. I. p. 343.

ptismus, Chrisma, Eucharistia, addito aliquando sacramento Ordinis? Quomodo factum est, ut, si septem inde ab exordio Ecclesiae quotidie frequentabantur sacramenta, connumerationem solum per incidens et exempli causa instituentes non alii alia selegerint ex toto septenario numero, sed fere constanter eadem illa tria aut quatuor recensuerint? cum contra aevo paulo recentiori in Ecclesia tam occidentis quam orientis, immo in ipsis communionibus schismaticis et haereticis orientis, plene quoad hoc dogma consentientibus cum Ecclesia Catholica, prostet doctrina integra uberrime declarata in fidei professionibus, in Conciliorum definitionibus, catechesibus, theologorum tractationibus, in universa demum manifesta et instanti praedicatione ecclesiastica (th. XVIII.). Explicationem ipsa Patrum scripta et historia dogmatum suppeditant.

Nam 1°. constat, *disciplinam arcani* potissimum pertinuisse ad prudentem cautionem in declarandis sacramentis sacrisque ritibus. Is autem erat in re sacramentaria huius disciplinae rigor, ut Patres in publicis sermonibus ad promiscuam concessionem et in scriptis libris, quos ad profanos deferri periculum erat, plerumque pauca innuerent potius quam aperte explicarent; et obscurioribus locutionibus arcana involverent, quae non nisi ab initiatis, qui iam precedente privata institutione eruditi erant, intelligi possent. Catechumenis ipsis non promiscue sed in ultimo demum stadio catechumenatus, et tum solum ea sacramenta declarari solebant, quae ipsis iamiam inspicienda et usurpanda erant. Hinc illa formula passim occurrent apud Patres, ubi aliquid de sacramentis innuunt: « *norunt initiati*, » quae fatente ipso Casaubono apud solum s. Ioannem Chrysostomum saltem quinquagies nec multo rarius apud s. Augustinum occurrit. Agens de ipso baptismo Chrysostomus: « *volo quidem, inquit, aperte hoc dicere, verum non audeo propter non initiatos* ($\deltaι\alpha\tauούς\alphaμυητούς$). Hi enim expositionem nobis redditum difficiliorem, ut qui nos cogunt vel non aperte dicere vel eis *arcana enuntiare*. Sed tamen, quantum potero, dicam *adumbrare* » Chrys. in 1. Cor. hom. 40. n. 1. Et in ordinatione sacerdotum, ait, « *acclamant fideles, quae*

norunt initiati; neque enim fas est coram non initiatis omnia detegere » Id. in 2. Cor. hom. 18. n. 3. In Concilio Laodiceno can. 2. cautum est, ne ordinatio fiat « *praesentibus Audientibus* » h. e. catechumenis. Cyrillus Hieros. « *de mysteriis, inquit, neque apud catechumenos palam verba facimus* » Cyril. catech. VI. n. 29. « *Catechumenis sacramenta fidelium non produntur* » Augustin. in Io. tract. 96. n. 3. « *Obscure* ($\alphaπημως$) *de mysteriis divinis loquimur propter non initiatos, iis vero semotis perspicue initiatos docemus* » Theodore. in Num. q. 15. S. Gaudentius Brixianus in tract. 2°. ad egressos e fonte neophytes in nocte paschatis amotis catechumenis incipit claram expositionem sacramenti Eucharistiae: « *quae, inquit, praesentibus catechumenis explanari non possunt*, et necessario tamen sunt aperienda neophytis» Gaud. p. 230. Huc pertinet etiam « *missa* » h. e. dimissio catechumenorum post lectas et explanatas Scripturas, ubi incipit mysteriorum celebratio clamante diacono: « *recedite catechumeni; cum contra missa fidelium celebratis mysteriis indicatur a diacono illis verbis: ite, missa est* (vide Card. Bona l. I. c. 16. §. 1.).

Ex his iam sequuntur et aliunde disertis testimoniis constant cautions Patrum in edendis scriptis, in quibus de sacramentis tractaretur. S. Basilius quod pleraque de sacramentis non documentis Scripturae sed traditione et usu conservata sunt, rationem reddit ex necessitate servandi arcani: « *quae nec intueri fas est non initiatis, quomodo horum doctrinam deceret publice scripto circumferre* » Basil. de Spiritu Sancto c. 27. n. 66. Cyrillus Hierosolym. (vel certe aliis vetustus auctor) commendat arcnum servandum in catechesibus illuminatorum. « *Catecheses has illuminatorum iis quidem, qui accedunt ad baptismum, et fidelibus, qui iam suscepere lavacrum, legendas exhibere potes; catechumenis vero et aliis quibuslibet, qui christiani non sunt, prorsus ne dederis. Et si harum (catechesium) exemplar transcriperis, per Dominum rogo hoc monitum praefigas* » (in monit. praev. ad cateches. cf. Procateches. n. 12.). Similia obtestatur Dionysius de sua Eccles. Hierarch. c. 1. S. Innocentius I. Pontifex ep. 25. De-

centio. Eugubino Episcopo consulenti respondet quaedam de sacramento Chrismatis; sed formam verborum non audet scripto consignare: « verba vero dicere non possum, ne magis prodere videar quam ad consultationem respondere » n. 6. Subdit deinde responsiones nonnullas de Eucharistia, de Poenitentia, de Unctione infirmorum, ac tandem concludit: « reliqua vero, quae scribi fas non erat, cum adfueris, interrogati poterimus edicere » n. 12. Vide de his Schelstrate dissert. apologet. de disciplina arcani; Card. Bona Rerum liturg. l. I. c. 16. cum notis Roberti Sala.

Iam aio, hunc rigorem in servando arcano esse ita comparatum, ut mirum non sit, nullos Patrum speciales tractatus reperiri, quibus totam rem sacramentariam dilucide expositam et sacramenta omnia ex ordine connumerata comprehendenderent, ut sequentibus aetatibus factum esse videmus. Verum quidem est, disciplinam arcani etiam ad alia dogmata pertinuisse ut e. g. ad mysterium Trinitatis (cf. Cyrillum cateches. VI. n. 29; Sozomenum H. E. l. I. c. 19), de quibus tamen prolixas habemus Patrum disputationes. At in primis non eadem necessaria erat cautio in his mysteriis potius speculativis, si ita loqui fas est, quam in mysteriis practicis sacramentorum, in quibus longe maius erat periculum profanationis. Deinde dogmata illa iam ex sese sunt eius indolis, ut ad integratem revelatae doctrinae servandam exigant multam declarationem, et dum ab haereticis pervertuntur, multiplices analogiae ac comparationes cum ideis rationalibus et veritatibus philosophicis ad necessariam defensionem vitari vix possint. Atque haec ipsa est ratio potissima discriminis, quod dogmata, quae diximus, speculativa inde a prima aetate per haereses diversissimas et invicem oppositas impugnabantur, quae res distinctas declarationes reddebat necessarias; cum contra in re sacramentaria errores plerumque versarentur circa adjuncta aliqua et capita specialia modo unius modo alterius sacramenti, de quibus non minus quam de illis aliis dogmatibus habemus claras et prolixas Patrum defensiones, ut de ministro baptismi et ex obliquo aliorum sacramentorum contra Donatistas, de materia Eucharistiae contra Encratitas et Hydroparastatas, de

potestate absolvendi omnia peccata contra Montanistas et Novatianos, de Ordinum distinctione Ordinationisque ministro contra Aërianos, de honestate status matrimonialis contra Encratitas et Manichaeos, de ministro etiam Confirmationis, de ministro et subiecto extremae Unctionis (Innocentius I. ep. ad Decent. n. 6. 11). Ex declarata disciplina arcani porro satis manifestum est, cur Patres, Ambrosius, auctor 11. de Sacramentis, Cyrillus Hierosolymit. in institutione catechumenorum et neophytorum tria solum proponant et declarant sacramenta, Baptismum, Chrisma, Eucharistiam, ad quae scilicet inspicienda et usurpanda illi tum primum admittebantur.

2°. Quamvis haec ita sint, non tamen sola disciplina arcani sufficit ad intelligendum discrimen, quod obtinet inter modum proponendi et explicandi dogmatis antiquioribus et paulo recentioribus aetatibus Ecclesiae, nisi simul cum illa disciplina p̄ae oculis habeatur *propria indoles doctrinae* de sacramentis. Consideretur primum *distinctio ac diversitas* et deinde *unitas*, quae est inter omnia sacramenta. Multa sunt in singulis, quibus distinguuntur et differunt ab omnibus aliis. Unde singula velut unum totum inse constituunt, atque ideo unumquodque sacramentum suam propriam explicationem habet, et propriam doctrinam seu speciale dogma sibi vindicat; ut patefaciunt speciales tractatus de singulis sacramentis, qui etiam in recentioribus expositionibus ecclesiasticis et theologorum disputationibus erant et manent necessarii. Quanta enim est diversitas e. g. inter sacramenta Eucharistiae et Poenitentiae atque ita porro iusta ceteris? Nihilominus possunt per analysis considerari singulorum proprietates, et reperiri aliquae communes pluribus et aliae etiam communes omnibus, atque ita per analysis potest perveniri ad synthesin, ut per abstractionem proprietatum communium plura sacramenta velut sub una categoria tamquam *una species*, vel sub categoria adhuc superiori et universaliori *omnia sacramenta tamquam unum genus* spectentur; per hanc vero synthesin et non nisi per eam oritur *connumeratio omnium sacramentorum sub uno numero septenario*. Porro haec eadem analysis et synthesis, ut patet, constituit tractatum de sacramentis in gene-

re, qui proinde nullus esse potest, quamdiu illa consideratio non distinete sed solum in confuso instituitur.

Non est dubium, hanc considerationem proprietatum communium et hanc compositionem scientifice esse utilem, et propter invectos speciales errores posse fieri dogmaticae necessariam ad tuiorem revelatae doctrinae custodiam et commodiorem defensionem. Per se autem loquendo et nullo adhuc urgente adversario totum dogma revelatum per solam fidem et professionem doctrinae propriae singulis sacramentis potest esse salvum, etiamsi sacramenta spectentur singula seorsum tamquam unum totum in se, et illa compositio et connumeratio secundum proprietates communes saltem distincte nondum facta sit; quatenus scilicet singula considerantur potius, secundum quod inter se differunt, quam secundum quod in unum velut genus conveniunt. Hoc ergo modo Patres agunt quidem data opportunitate de singulis sacramentis, quae omnia in doctrina et praxi Ecclesiae fuisse evidenter demonstratur etiam argumentis in superiori thesi productis; attamen expolitio doctrinae per analysin et synthesis ad unum tractatum *de sacramentis in genere* atque ita ad explicitam connumerationem omnium sacramentorum sub una collectione numeri septenarii tum propter ipsam disciplinam arcani reddebatur difficilior et minus opportuna, tum nullo instante adversario necessaria non erat. Haec abstractio communium proprietatum et secundum eas subsumptio omnium sacramentorum sub uno velut genere sive formatio explicitae ac plenae doctrinae *de sacramentis in genere* facta est in Ecclesia sequentibus aetatibus, sublata iam necessitate arcani servandi, ad pleniorum et faciliorem fidelium institutionem; tumque ad praecavenda pericula errorum et ad proscribendas haereses ingruentes ipse numerus septenarius ecclesiasticis constitutionibus solemnibusque definitiobibus explicite enuntiatus est et declaratus. Obiectum huius abstractionis et compositionis propositum erat in doctrina de singulis sacramentis, ut continetur in Scriptura, in documentis Patrum, in theoria et praxi Ecclesiae inde a temporibus apostolicis; ipsa ergo compositio et connume-

ratio non est nisi antiquae apostolicae doctrinae forma explicationis et instantior praedicatio.

Sic igitur simul spectatis disciplina arcani et progressu explicationis dogmatis, quo sacramenta omnia non solum ut diversa inter se distinguuntur, sed secundum communes proprietates sub uno genere subsumuntur et connumerantur, facile intelligitur, cur salva unitate doctrinae in Ecclesia antiquioris et recentioris aetatis, apud veteres tamen connumeratio omnium sacramentorum sub numero septenario et explicita tractatio *de sacramentis in genere* non reperiatur, quae subsequentibus aetatibus est plenissima et explicatissima.

3°. Licet Patres vetusti iuxta dicta non considerent explicate omnia septem sacramenta sub unitate communis rationis, et ideo non explicate perficiant *synthesin omnium sub uno genere superiori*; sunt tamen aliqua ex septem sacramentis partim *insitis specialibus proprietatibus* partim *usu et ministracione* ita inter se nexa, ut vinculum uniens sponte se prodat, et eorum considerationem sub una ratione communi ac connumerationem scopus ipse Patribus praefixus exposceret. Ita coniungunt imprimis baptismum et Chrisma; imo hoc alterum quandoque sub nomine baptismi iam inclusum habent et sub intellectum, tum quia collatione connexum erat, ut apud orientales adhuc nunc est, cum baptismo (eius quippe ministratio fere inter medias ceremonias baptismales perficitur; vid. Goarii Eucholog. p. 356.), tum ex ratione intestina, quia Chrisma est et dici solebat « baptizatorum perfectio » (1). Cum baptismo et Chrismate ministrabatur simul Eucharistia (ut in baptismo adulorum etiam nunc fit); unde oriebatur necessitas explicationem horum trium sacramentorum in institutione catechumenorum coniungendi, ut superius diximus. Ex eadem ratione etiam facile patet, cur Patres, ubi solum *per incidentes* et ad exemplum sacramenta aliqua numerant, constanter proponant tria haec Baptismum, Chrisma, Eucharistiam, vel propter inclusionem Chrismatis sub nomine baptismi, etiam duo tantum expresse nominent, baptismum et Euchariastiam.

(1) « Ita se habet Confirmatio ad baptismum, sicut augmentum ad generationem » S. Thom. 3. q. 72. a. 6.